

Izveštaj o državnom dugu Crne Gore na 30. septembar 2009. godine

Državni dug Crne Gore na 30.09.2009. god. iznosi 1.071,2 mil. eura ili 33,0% bruto domaćeg proizvoda (BDP). Unutrašnji dug iznosi 426,0 mil. eura ili 13,1% BDP-a, dok spoljni dug iznosi 645,2 mil. eura ili 19,9% BDP-a. Garancije Crne Gore iznose oko 83,5 mil. eura, ili 2,6% BDP-a, odnosno 7,8% državnog duga. Državni dug čini oko 70,7% ukupno realizovanih budžetskih prihoda u 2008. godini (bez prihoda od privatizacije, kredita i donacija).

Kretanje spoljnog duga u toku prva tri kvartala 2009. godine

Spoljni dug je u toku prva tri kvartala 2009. godine porastao za 163,5 mil. eura u odnosu na kraj 2008. god. Stanje ino duga uvećano je uslijed preuzimanja duga Željezničke infrastrukture Crne Gore A.D. prema Češkoj eksportnoj banci (ČEB) u iznosu od 48,1 mil. eura, prema Evropskoj investicionoj banci (EIB) u iznosu od 7,0 mil. eura (sredstva još uvijek nijesu povlačena), Evropskoj banci za obnovu i razvoj (EBRD) u iznosu od 11,0 mil. eura (do sada je povučeno 7,8 mil), i preuzimanjem duga Željezničkog prevoza Crne Gore A.D. prema EUROFIMI u iznosu od 34,5 mil. CHF. Osim toga, stanje ino duga uvećano je povlačenjem sredstava kredita kod Erste banke u iznosu 30,0 mil. eura, kredita kod Credit Suisse banke u iznosu od oko 60,3 mil. eura, kredita IBRD za projekte "Katastar" i "Poljoprivreda" u iznosu od oko 0,8 mil. eura, Mađarskog kredita u iznosu od 0,4 mil. eura, EBRD kredita za rehabilitaciju puteva u iznosu od oko 0,8 mil. eura, IDA kredita u iznosu od oko 0,7 mil. eura, sredstva kredita za finansiranje projekta „Nabavka specijalnih vozila za gašenje požara i spasavanje“ kod austrijske banke Steiermarkische Bank und Sparkassen AG u iznosu od 5,5 mil. eura i EIB kredit za projekat rehabilitacije puteva u iznosu od 4,0 mil. eura. Stanje duga je umanjeno na osnovu redovnih otplata glavnice u iznosu od oko 17,2 mil eura.

U iznos spoljnog duga nijesu uključene obaveze po osnovu neriješenih dužničkih pitanja prema Libiji, Kuvajtu, Češkoj i Slovačkoj i UBS banci po osnovu obveznica izdatih u okviru Londonskog kluba. Dug prema vladama ove četiri zemlje Crnoj Gori je pripao po osnovu raspodjele nealociranog duga (5,88% od 38% za Srbiju i Crnu Goru) i shodno Sporazumu o pitanjima sukcesije iz Beča 29. juna 2001. godine rješava se usaglašenim stavovima u okviru Komiteta za podjelu finansijske aktive i pasive bivše SFRJ. Što se tiče API obveznica, očekuje se da će se do kraja 2009. godine održati pregovori sa predstavnicima UBS banke, u cilju iznalaženja mogućnosti za bilateralno rješavanje ovog pitanja. Ukupan iznos obaveze, po osnovu neriješenih dužničkih pitanja, vjerovatno će iznositi oko 1% BDP-a i uključen je u projekcije kretanja duga u periodu 2009-2012.

U septembru su održani pregovori povodom rješavanja pitanja klirinškog duga Republike Albanije prema bivšoj SFRJ, između predstavnika Ministarstva finansija Albanije i predstavnika svih zemalja sukcesora bivše SFRJ, na kojima je utvrđen iznos duga Republike Albanije prema Crnoj Gori, čiji će se način izmirivanja naknadno utvrditi bilateralnim sporazumom čije se potpisivanje očekuje do kraja tekuće godine.

Navedeni podatak o stanju ino duga podrazumijeva iznose angažovanih (povučenih) kreditnih sredstava po pojedinim kreditima. Od ukupno raspoloživih kreditnih sredstava ostaje neangažovano po osnovu IDA kredita oko 9,8 mil. SDR, KfW kredita (vodosnabdijevanje faza II i III) 28,3 mil. eura, EBRD kredita za projekat rehabilitacije puteva u iznosu od oko 0,6 mil. eura, Poljskog kredita u iznosu od oko 0,3 mil. eura, Mađarskog kredita u iznosu od oko 2,8 mil. eura kao i preuzetih kredita Željeznice kod EIB u iznosu od 7,0 mil. eura i EBRD u iznosu od 3,2 mil. eura. Takođe, u budućem periodu očekuje se da će biti povučena sredstva robnog kredita Vlade Španije za reciklažni centar u Podgorici u iznosu od 5,0 mil.eura, sredstva robnog kredita Erste Bank iz Austrije u iznosu od 6,0 mil. eura, kredita Međunarodne banke za obnovu i razvoj (IBRD) za projekat „Katastar“ u iznosu od 10,6 mil. eura, „Energetska efikasnost“ u iznosu od 6,1 mil. eura i za projekat „Poljoprivreda“ u iznosu od 11,0 mil. eura, kao i 5,0 mil. eura za projekat otpadne vode iz kredita Evropske investicione banke (EIB), sredstva kredita za finansiranje projekta „Nabavka specijalnih vozila za gašenje požara i spasavanje“ kod austrijske banke Steiermarkische Bank und Sparkassen AG u iznosu od 16,5 mil. eura, sredstva kredita namijenjenog finansiranju budžetske potrošnje kod Credit Suisse banke u iznosu od 30,0 mil. eura. Shodno navedenom, ukupan iznos raspoloživih a nepovučenih sredstava je oko 142,9 mil. eura.

U prva tri kvartala 2009. godine potpisan je Ugovor o kreditu za finansiranje projekta „Nabavka specijalnih vozila za gašenje požara i spasavanje“ sa austrijskom bankom Steiermarkische Bank und Sparkassen AG u iznosu od 22,0 mil. eura, Ugovor o kreditu sa IBRD za finansiranje Projekta institucionalnog razvoja i jačanja poljoprivrede u iznosu od 11,0 mil. eura, Ugovor o kreditu za finansiranje budžetske potrošnje u iznosu od 90,0 mil. eura sa Credit Suisse, Ugovor o kreditu za finansiranje budžetske potrošnje u iznosu od 30,0 mil. eura sa Erste Bank, Austrija, kao i Ugovor o garanciji sa EBRD za kredit za realizaciju projekta za Željeznicu, faza III u iznosu od 4,0 mil. eura.

Depoziti Ministarstva finansija na 30.09.2009. godine iznose oko 69,1 mil eura, uključujući i 38.477 unci zlata, što je za oko 14,4 mil. eura više nego na kraju

2008. godine, dok depoziti državnih fondova, koji nijesu u potpunosti integrisani u sistem trezora – Fonda PIO, Fonda za zdravstveno osiguranje i Fonda za razvoj Crne Gore, prema podacima Centralne banke CG iznose 48,3 mil. eura, tako da je neto iznos državnog duga oko 29,4 % BDP-a.

Kretanje unutrašnjeg duga u toku prva tri kvartala 2009. godine

Unutrašnji dug je u toku prva tri kvartala 2009. godine uvećan za 13,0 mil. eura u odnosu na kraj 2008. godine. Rast unutrašnjeg duga u toku 2009. godine uzrokovan je nastavkom realizacije projekata Direkcije za saobraćaj u cilju rješavanja uskih grla u saobraćaju, preuzimanjem duga Željezničkog prevoza CG i Željezničke infrastrukture CG prema komercijalnim bankama u iznosu od oko 3,0 mil. eura i preuzimanjem duga Radio televizije Crne Gore u iznosu od 4,1 mil. eura, emisijom Državnih zapisa u iznosu od 41,6 mil. eura i povećanjem zaduženosti opština. S druge strane, unutrašnji dug je smanjen redovnom isplatom rate duga po osnovu stare devizne štednje u iznosu od 7,7 mil. eura, rate duga po osnovu obeštećenja u iznosu od 2,2 mil. eura, kao i otplate kredita kod komercijalnih banaka i nefinansijskih institucija.

Očekuje se da će unutrašnji dug rasti u budućem periodu uslijed uvećanja obaveza po osnovu restitucije.

Ukupna obaveza po osnovu restitucije iznosi 101,9 mil. eura, što je za 14,9 mil. eura manje nego na kraju 2008. godine. Smanjenje iznosa duga po osnovu restitucije uzrokovano je isplatom obaveza u gotovini i otkupom obveznica FO01 i FO02 od strane Države na berzi. Vlada CG je, u cilju smanjenja unutrašnjeg duga, u januaru ove godine počela otkup obveznica restitucije, po osnovu obeštećenja bivših vlasnika, prije roka dospijeca, i do sada je otkupljeno oko 15,0 mil. eura obveznica, za šta je plaćeno oko 4,8 mil. eura.

Vlada je u 2008. godini usvojila Odluku o otkupu obveznica devizne štednje građana za 2016. i 2017. god, i do sada je otkupljeno obveznica u vrijednosti od 1,1 mil. eura, od čega u 2009. godini 0,4 mil. eura.

Dug opština iznosi oko 61,7 mil. eura, prema podacima dostavljenim od strane opština. Ministarstvo finansija donijelo je u novembru 2008. godine Uputstvo o sadržaju zahtjeva za zaduživanje opština i ispunjenosti finansijskih uslova za njihovo zaduživanje, kojim se detaljno utvrđuje postupak zaduživanja lokalnih samouprava.

Državni dug Crne Gore sa javnim preduzećima iznosi 1.195,3 mil. eura ili 36,9% BDP-a. Iznos obaveza preduzeća u većinskom državnom vlasništvu izračunat je na osnovu garancija Vlade, podataka Centralne banke i podataka dostavljenih od strane preduzeća.

U toku prve polovine 2009. godine otplaćeno je po osnovu kamate nerezidentima oko 11,0 mil. eura, a po osnovu glavnice nerezidentima oko 17,2 mil. eura, dok je po osnovu kamate rezidentima plaćeno oko 6,2 mil. eura i po osnovu glavnice rezidentima 46,0 mil. eura.

Kretanje i održivost državnog duga u narednom periodu

Tabela 2. – Visina javnog duga i učešće u BDP u periodu 2003 – 2008

Godina	Javni dug	Javni dug/BDP
2003	711,2	49,6%
2004	742,4	48,4%
2005	700,4	42,7%
2006	701,1	38,3%
2007	737,2	32,4%
2008	894,7	26,8%

Tabela 3. Visina i struktura državnog duga Crne Gore u periodu kraj 2009-2012. god.

	2009 projekcija	2010 projekcija	2011 projekcija	2012 projekcija
Inostrani dug (u mil €)	879,5	1.104,5	1.292,8	1.272,3
Inostrani dug (u % BDP-a)	27,1	33,2	37,4	35,4
Unutrašnji dug (u mil €)	469,5	456,3	461,4	448,1
Unutrašnji dug (u % BDP-a)	14,5	13,7	13,4	12,5
Ukupan dug (u mil €)	1.349,0	1.560,8	1.754,2	1.720,4
Ukupan dug (u % BDP-a)	41,6	47,0	50,8	47,9

napomena: procijenjeni BDP u 2009. god. 3.242 mil. €, u 2010. god. 3.323 mil. €, u 2011. god. 3.456 mil. €, a u 2012. god. 3.595 mil. € - Izvor Ministarstvo finansija

U tabeli 3 je projektovan je iznos državnog duga, na osnovu preuzetih zakonskih i ugovornih obaveza Države, u cilju procjene održivosti duga.

Projekcija kretanja unutrašnjeg duga u periodu od 2009. do 2012. godine navedena u tabeli 1. zasnovana je na pretpostavkama da će dug po osnovu restitucije dostići nivo od 350,0 mil. eura do 2012. godine, dok će otplata obaveza po ovom osnovu iznositi oko 0,5% BDP-a godišnje. Iznos otplate obaveze po osnovu zaostalih penzija biće 34,0 mil. eura godišnje i isplatiće se u potpunosti do kraja 2011. godine. Predviđeno je i novo zaduženje u 2009. godini u cilju finansiranja projekata Direkcije za saobraćaj, za rješavanje uskih grla u saobraćaju, u ukupnom iznosu od oko 5,0 mil. eura. Pretpostavka je da će iznos duga lokalnih samouprava ostati na sadašnjem nivou. Otplata obaveze po osnovu devizne štednje iznosiće oko 14,0 mil. eura godišnje. Nije uzet u obzir otkup obveznica stare devizne štednje OB16 i OB17 i DO16 i DO7, kao ni otkup obveznica restitucije. Osim toga, pretpostavka je da neće biti preuzimanja dugova preduzeća.

Kod projekcije ino duga nova zaduženja i transferni zajmovi su projektovani u skladu sa dogovorenim okvirom saradnje sa međunarodnim i bilateralnim kreditorima, i sredstva će se koristiti za projekte iz oblasti otpadnih voda, regionalnog vodosnabdijevanja, putne i željezničke infrastrukture i energetike. Kretanje ino duga projektovano je uz pretpostavku prosječnog trogodišnjeg povlačenja sredstava kredita, kao i da će se sredstva raspoloživih a nepovučenih sredstava, u iznosu od oko 142,9 mil. eura, angažovati u toku 2009. god. U 2009. godini dodato je zaduženje u iznosu od 200,0 mil. eura za finansiranje budžetskog deficita i otplate kredita, 2010. dodatnih 180,0 mil. eura i u 2011. godini 150,0 mil. eura. Očekujemo da će se finansiranje obezbijediti iz inostranih izvora. Odsjek za upravljanje dugom i gotovinom je već kontaktirao potencijalne kreditore i smatramo da postoje realne šanse da se obezbijedi projektovani iznos od 200,0 mil. eura u 2009. godini za finansiranje deficita. Međutim, razvoj finansijske krize i njen uticaj na likvidnost i nedostatak povjerenja na kreditnom tržištu, posebno prema kreditorima sa špekulativnim rejtingom, onemogućavaju dostupnost pouzdanog izvora finansiranja.

Projekcija ne uključuje ni obaveze koje će nastati po osnovu izgradnje autoputa Bar-Boljare, kao ni druge infrastrukturne projekte koji nijesu definisani saradnjom sa međunarodnim finansijskim institucijama i bilateralnim kreditorima. Takođe, nije uzet u obzir eventualni rast obaveza Fonda PIO i Fonda Zdravstva, usljed negativnih demografskih kretanja strukture stanovništva.